Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan verojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Helsinki 3.11.2015

Viite: asiantuntijalausuntopyyntönne asiassa HE 32/2015 vp

FINNWATCH RY:N ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Finnwatch kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostoa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi verotuksen oikaisemisesta oma-aloitteisesti annettujen tietojen perusteella vuonna 2016 (HE 32/2015 vp). Lausuntonaan Finnwatch esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Esitettyä lakia ei tule säätää

Finnwatch katsoo, että hallituksen esitys määräaikaislaiksi on perustuslaillisesti ja moraalisesti ongelmallinen ja vastoin yhteiskunnan etua, minkä vuoksi esitettyä lakia ei tule säätää lainkaan.

Esitys on vastoin perustuslakiin (731/1999) kirjattua yhdenvertaisuutta (6 §). Se suosii perusteettomasti veroja kiertäviä ja jopa törkeän veropetoksen tehneitä varakkaita talousrikollisia ja heikentää muiden veronmaksajien veromoraalia ja luottamusta oikeusjärjestelmää kohtaan.

Esitys on myös kokonaisuutena arvioiden vastoin sen julkilausuttua tavoitetta. Lain perimmäisenä tavoitteena on torjua veropakoa ja veronkiertoa ja kerätä näin tuloja valtion kassaan. Hallituksen esityksessä määräaikaislain arvioidaan kuitenkin tuovan valtiontalouteen suhteutettuna melko vaatimattoman määrän verotuloja eikä siinä ole tuotu esiin sitä, että laki saattaa aiheuttaa valtiolle myös verotulojen menetyksiä. Kun lisäksi määräaikaislaki heikentää veromoraalia ja veropetoksen tehneiden tiedetään jäävän helpommin kiinni tulevaisuudessa automaattisen verotietojenvaihdon myötä, lakiesitys pikemmin vesittää veropaon hillitsemistavoitteen toteutumista.

Tarkemmat perustelut: lain hyödyt vähäisiä ja arvioitu yksipuolisesti

Esitetyssä määräaikaislaissa on asiallisesti kyse siitä, että yksityishenkilöt, jotka ovat esimerkiksi piilottaneet jonkinlaisesta liiketoiminnasta peräisin

Finnwatch ry.
Malminrinne 1B, 2.krs
00180 Helsinki
Finland

info@finnwatch.org
www.finnwatch.org

olevaa merkittävää varallisuuttaan veroparatiisimaihin, voisivat vuoden 2016 ajan ilmoittaa verottajalle oma-aloitteisesti anonyymisti ja jälkikäteen salaamansa tulot ja varat 5–11 kuluneelta vuodelta jälkiverotusta varten ilman rikosoikeudellisia seuraamuksia ja rikosprosessin tuomaa julkisuutta.

Hallituksen esityksessä määräaikaislakia puoltavana keskeisenä perusteluna on se, että näin saataisiin Suomeen verotuloja kustannustehokkaasti hallinnollisesti kevyellä menettelyllä. Verotulojen kokonaismäärä arvioidaan suhteellisen pieneksi, vain noin 10 miljoonaksi euroksi (vielä kesällä arvio oli 1–10 miljoonaa, mutta eduskuntakäsittelyvaiheessa arviota on rajattu ilman perusteluita ja uusia laskelmia). Finnwatch katsoo, ettei 1–10 miljoonalla voi olla sellaista huomattavaa valtiontaloudellista merkitystä, joka perustelisi poikkeuksellisen verorikollisia suosivan määräaikaislain säätämisen.

Valtio voi määräaikaislain vuoksi myös menettää tuloja, sillä ehdotettu laki avaa veronkiertäjille jälkikäteisiä mahdollisuuksia vähentää tappioita verotuksessaan tulojen jälkiverotukseen ilmoittamisen lisäksi. Lisäksi veronkiertäjät voivat pyrkiä käyttämään määräaikaislain mukaisen kevyen menettelyn tuomaa oikeusvoimavaikutusta keinotekoisesti hyväkseen siten, että vain osa piilotetuista tuloista ilmoitetaan ja suurin osan tuloista jätetään ilmoittamatta ja näin ”laillistetaan rikoshyötyjä” (ks. lakiesityksen puutteista tältä osin tarkemmin jäljempänä). Lakiesitys ei edes aseta syytesuojan saamisen edellytykseksi sitä, että ilmoituksen jälkikäteen tehnyt veronkiertäjä tosiasiassa maksaisi ilmoitetut verot jälkikäteen (!). Esityksessä myös vanhan varallisuusveron[1] perimättä jättäminen ”hallinnollisista syistä” on omiaan vähentämään veronkiertäjien rikosmenettelyä koskevasta suojastaan maksamaa määrää.

Lain haitat oletettuja hyötyjä huomattavasti suuremmat

Lakiehdotukseen sisältyy useita ongelmia, jotka ovat arvioituja hyötyjä suurempia ja periaatteellisesti merkittävämpiä.

Keskeisin ongelma on se, että ehdotettu laki ei kohtele kansalaisia yhdenvertaisesti ja on siksi perustuslain näkökulmasta ongelmallinen. Lakiehdotuksessa annettava jälkikäteinen mahdollisuus vapautua verorikosvastuusta koskisi käytännössä vain hyvin marginaalista joukkoa erittäin hyvin toimeentulevia kansalaisia ja suosisi näitä varallisuutensa ja

1 Kyseessä siis varat, joihin sovelletaan vuosina 2004 ja 2005 voimassa ollutta varallisuusverolakia (1537/1992) ja jotka verovelvollinen on jättänyt aikanaan ilmoittamatta.

yhteiskunnallisen asemansa perusteella[2]. Verorikoksia tehneet asetettaisiin myös etuoikeutettuun asemaan suhteessa muihin rikollisiin[3].

Esitetty laki antaisi väärän signaalin veronkiertämisen tuomittavuudesta ja sillä olisi heikentäviä vaikutuksia yleiseen veromoraaliin. Valtakunnansyyttäjänvirasto on katsonut myös, että ehdotus voi heikentää rikosoikeusjärjestelmää kohtaan tunnettua luottamusta.

Finnwatch pitää lain määräajankohtaa arveluttavana siksi, koska verovälttelytapaukset ovat muutenkin tulossa paremmin verottajan tietoisuuteen automaattisen verotietojenvaihdon myötä[4]. Jo nyt, ilman jälkikäteisen rikosvastuusta vapautumisen mahdollisuutta, verohallinto on todennut vastaanottaneensa aikaisempaa enemmän oma-aloitteisia pyyntöjä tulojen jälkikäteiseksi verottamiseksi ja veronkorotusten määräämiseksi[5].

Vaarana on myös se, että lain avulla pyrittäisiin rikoshyödyn laillistamiseen, kuten korkein oikeus on varoittanut[6]. Myös Valtakunnansyyttäjänvirasto on varoittanut, että esitetty laki voisi muodostua rahanpesujärjestelmäksi. Esityksessä jälkikäteinen katumismahdollisuus on rajattu vain laillisesti hankittuun varallisuuteen, mutta hallinnollisesti kevyessä ilmoitusmenettelyssä on huomattavan vaikeaa selvittää yksityiskohtaisesti varojen laillista alkuperää – tähän tarvittaisiin rikosepäilytapauksissa normaalisti tehtävää perusteellisempaa rikostutkintaa.

Rikossyytteen esteenä saattaa olla jo se, että veronkorotuksen määrääminen on ollut hyvin kevyessä menettelyssä harkittavana, vaikka siitä olisikin luovuttu. Riski on vakava ja todellinen, sillä korkeimman oikeuden mukaan esityksestä puuttuu tarkempi analyysi *ne bis in idem* -periaatteen (ei kahta

2 Näin asiasta ovat todenneet myös Valtakunnansyyttäjänvirasto ja valtiosääntöoikeuden asiantuntijat. Valtakunnansyyttäjänvirasto, Lausunto12.8.2015, Dnro 53/61/15, saatavilla osoitteessa: http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/21185/1531330008.PDF, Helsingin sanomat, 22.10.2014, Hallituksen esittämä syytesuoja veronkiertäjille saa täystyrmäyksen, http://www.hs.fi/talous/a1445400568791 (viitattu 3.11.2015)

3 Rikoslain (39/1889) 5 luvun 2 §:ssä rikollisille yleisesti säädetty yrityksestä luopumisen ja tehokkaan katumisen mahdollisuus koskee vain täyttymättömiä rikoksia ja kun tekijä onnistuu vapaaehtoisesti estämään tunnusmerkistössä tarkoitettu seurauksen syntymisen. Sen sijaan nyt käsiteltävässä laissa ei ole tästä kyse, sillä ehdotettu määräaikaislaki suojaisi jopa törkeän veropetoksen tehneitä, jotka ovat tietoisesti jättäneet ilmoittamatta tuloja ja varallisuutta tietyltä verovuodelta ja verot ovat jääneet perimättä tuona vuotena ja seuraus on näin syntynyt.

4 Myös oikeusministeriö on kritisoinut lausunnossaan lain ”sattumanvaraista aikamäärettä”. Oikeusministeriö, 14.8.2015, OM 81/24/2015, saatavilla osoitteessa: http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/21185/3803671589585920.PDF. Samoin rikosoikeuden apulaisprodessori Sakari Melander Helsingin yliopistosta, Helsingin sanomat, Hallituksen esittämä syytesuoja veronkiertäjille saa täystyrmäyksen, http://www.hs.fi/talous/a1445400568791 (viitattu 3.11.2015)

5 Verohallinto, 10.8.2014, Lausunto A26/00 00 01/2015, saatavilla osoitteessa: http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/21185/1095221046.PDF

6 Korkein oikeus, OH2015/135, Muistio 27.8.2015, saatavilla osoitteessa: http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/21185/383132515005968.PDF

Finnwatch ry.
Malminrinne 1B, 2.krs
00180 Helsinki
Finland

info@finnwatch.org
www.finnwatch.org

tuomioita samasta asiasta) soveltamisesta lakiehdotuksessa tarkoitetun verotusmenettelyn tapauksissa. Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan oikeusvoiman piirissä ja siten syytesuojan alaisuudessa voisi olla myös se osa tuloerästä tai tilillä olleista varoista, joiden olemassaolon verovelvollinen on oikaisuvaatimusta tehdessään salannut. Viraston mukaan olisi siten erittäin tärkeää säätää erillinen säännös mahdollisuudesta peruuttaa syytesuoja, jos verovelvollisen antamat tiedot eivät ole tosiasioita vastaavia. Finnwatch viittaa lausunnossaan sekä korkeimman oikeuden ja Valtakunnansyyttäjänviraston lausunnoissaan osoittamiin lakiehdotuksen ongelmakohtiin, joihin hallituksen esityksessä ei ole puututtu riittävällä tavalla.

Lopuksi

Finnwatch toteaa, että Suomen lain mukaan yhdenvertaisuusperiaatteesta ei voi poiketa ilman erittäin painavia perusteita. Erityisesti näin poikkeuksellisen määräaikaislain kyseessä ollessa lain oletettavien hyötyjen tulee osoittaa olevan selvästi haittoja suuremmat.

Lakiehdotuksessa hyödyt ja haitat tulee kertoa avoimesti. Lain tarpeellisuus ja tavoitteiden toteutuminen tulee arvioida ja osoittaa hyötyjen ja haittojen väliseen punnintaan nojautuen. Lain perusteluista ei voi jättää lausumatta piilotarkoituksia. Lait tulee säätää yhteiskunnan kokonaisetua silmällä pitäen, ei yhden rajatun intressipiirin etuja myötäillen.

Tarkasteltavana olevassa hallituksen esityksessä yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomisen ja muiden edellä mainittujen vakavien ongelmien kanssa vastakkaiseen vaakakuppiin on laitettu valtiontalouden kannalta suhteellisen vähäiseksi arvioitujen verotulojen saaminen ilman arvioita mahdollisista veromenetyksistä. Punninnan perusteella on selvää, ettei varakkaita verorikollisia suosiva määräaikaislaki ole perusteltu.

Edellä todetun perusteella Finnwatch pyytää valtiovarainvaliokunnan verojaostoa muodostamaan kannan, jossa se esittää, että eduskunta ei tulisi säätämään lakia ja hylkäisi hallituksen esityksen.

Finnwatch ry:n puolesta

Henri Telkki
Tutkija ja oikeudellinen asiantuntija
Finnwatch ry